

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry.
c/o Tapani Saimovaara
Päijänteentie 12 A 1
17200 Vääksy
www.phly.fi

Sysmän kunta Teknisen lautakunnan lupajaosto

Asia: Muistutus OX Wind Finland Oy:n suunnittelutarveratkaisuhakemuksesta

Muistuttaja:
Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys (PHLY) on BirdLife Suomen alueellinen jäsenyhdistys Päijät-Hämeessä ja yhdistyksen tarkoituksena on edistää lintuharrastusta ja -tutkimusta, luonnon- ja ympäristönsuojelua sekä kestävästä kehitystä. Tuulivoima on kestävästä kehityksen mukaista energian tuotantoa, mutta lainsäädäntö ja luontoarvot asettavat sille tiettyjä reunaehtoja.

PHLY on tutustunut Sysmän Rekolanvuoren alueelle sijoittuvaan tuulivoimapuistohankkeeseen ja lausuu sitä varten haetusta suunnittelutarveratkaisusta seuraavaa:

Kaavoitustilanne

Päijät-Hämeen voimassa olevassa maakuntakaavassa kyseessä oleva alue on merkitty ”valkoiseksi” maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, eikä sitä näin ollen ole osoitettu tuulivoimatuotantoon sopivaksi. Alueelle osin sijoittuvassa yleiskaavassa aluetta ei myöskään ole osoitettu tuulivoimatuotantoon.

PHLY pitää tärkeänä, että kestävästä kehityksen mukaista tuulivoimatuotantoa ohjataan kaavoituksella, koska linnuston kannalta huonosti sijoitetuilla tuulivoimaloilla voi olla huomattavia negatiivisia vaikutuksia lintuihin. Kaavoitusprosessi on suunnittelutarveratkaisua laajempi ja monipuolisempi ja turvaa huomattavasti paremmin osallisten mahdollisuudet osallistua suunnitteluun sekä mahdollistaa luontoarvojen asianmukaisen huomioimisen. Huolellinen suunnittelu on tärkeässä roolissa myös tuulivoiman imagohaittojen ehkäisyssä.

PHLY:n näkemyksen mukaan tuulivoima-alueet on hyödyllisintä osoittaa ensin maakuntakaavoituksessa, jonka jälkeen tuotantoa voidaan suunnitella tarkemmin kuntatasolla. Päijät-Hämeen valmisteilla olevassa maakuntakaavassa tullaan osoittamaan tuulivoimatuotantoon soveltuvien alueiden sijainti. Tämän kaavan aluemerkitöjen odottaminen ja Sysmän kattava oma tuulivoimayleiskaava osoittaisi kunnalta hyvää harkintaa ja asiallista suunnittelua.

Suunnittelutarveratkaisun käyttö tuulivoima-alueiden suunnittelussa

Suunnittelutarveratkaisun käyttämisestä Ympäristöministeriö on ohjeistanut mm. seuraavaa (Tuulivoimarakentamisen suunnitteluopas, s. 27):

Taulukko 1. Suuntaa-antava luokittelu suunnittelutarveratkaisun käyttömahdollisuuksista

Alueen sijainti	Alue on osoitettu tuulivoimaloiden alueeksi yleispiirteisessä kaavassa	Aluetta ei ole osoitettu tuulivoimaloiden alueeksi yleispiirteisessä kaavassa
Alueet, joilla on merkittävää yhteensovittamisen tarvetta, tai jotka ovat herkkiä tuulivoimarakentamisen vaikutuksille esimerkiksi luonnonarvojen tai maiseman kannalta.	Suunnittelutarveratkaisun perusteella voidaan toteuttaa korkeintaan 2–4 voimalaa.	Ei voida toteuttaa suunnittelutarveratkaisun perusteella.
Alueet, joilla ei ole merkittävää alueidenkäytön yhteensovittamisen tarvetta, esimerkiksi maa- ja metsätalousvaltaiset alueet.	Suunnittelutarveratkaisun perusteella voidaan toteuttaa korkeintaan 5–6 voimalaa.	Suunnittelutarveratkaisun perusteella voidaan toteuttaa korkeintaan 3–4 voimalaa.

PHLY:n asiantuntemuksen ja hallinnassa olevien linnustotietojen sekä alueella tehtyjen selvitysten perusteella Rekolanvuoren alue on luontoarvojen perusteella alue, joka edellyttää merkittävää yhteensovittamista tuulivoimatuotannon kanssa.

Rekolanvuoren aluetta ei ole osoitettu tuulivoimatuotannolle yleispiirteisessä kaavassa, joten ministeriön ohjeen mukaisesti hanketta ei voida toteuttaa suunnittelutarveratkaisulla, vaan tarvitaan kaava. Hämeen ELY-keskuksen lausunto ei poista edellä mainittuja tosiasioita.

PHLY pyytää lupajaostoa perehtymään myös Uudenmaan ELY-keskuksen laatimaan suunnittelutarveratkaisuja käsittelevään ohjeeseen (liite 1, lähetetty kunnan kirjaamoon tämän lausunnon sähköisen version yhteydessä), jossa on paljon hyödyllistä tietoa ja esimerkkejä.

Linnusto- ja luontoselvitykset

Tuulivoima-alueiden luontoselvitysten kuten yleensä useimpien luontoselvitysten keskeisiin perusvaatimuksiin kuuluvat selvityskohteiden luontotyypeistä ja/tai tärkeästä lajistosta hankitut ajallisesti asianmukaiset ja alueellisesti kattavat aineistot, joiden perusteella voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä ja suosituksia maankäytön suunnittelun ja toteutuksen tarpeisiin. Hyvään raportointiin sisältyy tärkeänä osana aineiston hankkimiseksi käytettyjen menetelmien riittävän yksityiskohtainen kuvaus, jotta ulkopuolinenkin raportin lukija voi arvioida tulosten edustavuutta.

Vaarana on, että puutteellisten aineistojen perusteella liian pitkälle viedyt johtopäätökset siirtyvät selvityksiä siteeratessa ja esittelijöiden suodattamina usein ”totuiksi”. Näin siitä huolimatta, että itse selvityksissä virhelähteet ja varaukset tuotaisiin painokkaastikin esiin.

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys on tarkastellut Sysmän Rekolanvuoren tuulipuistoa varten teetettyjä luontoselvityksiä (Numerola 18.11.2013, Numerola/Luontopalvelu Kraakku 30.9.2013, Varsinais-Suomen luonto- ja ympäristöpalvelut 2014) ja esittää seuraavassa huomioitaan selvityksistä.

Muuttolintuselvitykset

Rekolanvuoren alueen linnustoselvitykset käsittävät sekä muuttolinnuston havainnointiosuuden että pesimälinnustoon kohdistuneen selvityksen. Syksyllä yhdessä jaksossa havainnoitu 5 päivää on riittämätön otos. Samoin kevätkauden 4 varsinaista havainnointipäivää on vielä vähäinen määrä, vaikka havainnointipäivät on hajautettu muuttokauden eri osiin. Muuttoselvitysten tulisi olla ajallisesti kattavia, vähintään 10 havainnointipäivää on keväälle minimi ja syyskaudelle 15. Selvitysten havainnoinnin tulisi ajoittua tärkeiden lajien ja lajiryhmien päämuuttokausiin.

Menetelmäkuvauksista puuttuu muutontarkkailupaikoista sellainen kuvaus, josta olisi ilmennyt riittävän tarkasti tarkkaillun sektorin laajuus ja mahdolliset näkemäesteet eri suuntiin. Tämän vuoksi ei voi päätellä, kuinka hyvin havaintopäivien aineisto edustaa lintujen muuttoa *koko* tuulivoima-alueella ja sen ympäristössä. Epäselväksi jää, onko Nuoramaisjärven pohjoispäästä pystytty havainnoimaan idän–kaakon suunnalta tuulivoima-alueelle tulevaa muuttoa (esimerkiksi hiirihaukka ja piekana) tai kauempaa länsipuolelta koilliseen–itään suuntautuvaa tuulivoima-alueen pohjoisosan kautta kulkevaa muuttoa. PHLY:n käsityksen mukaan kyseisestä havaintopisteestä avautuva näkymä ei ole tarpeeksi laaja, jotta siitä käsin saataisiin luotettava kuva alueen yli muuttavista linnuista. Asianmukaisesti toteutetuissa muuttolintujen seurannoissa on käytetty koottavaa tornia, josta on pystytty havainnoimaan koko tuulivoima-aluetta ja sen ympäristöä. Rekolanvuoren alueen muutonseurantaa tuleekin täydentää vastaavalla tavalla.

Rekolanvuoren muuttolintuselvityksiltä olisi toivonut myös selvennystä perusteisiin, joilla lintujen muuttokorkeuksia ja etäisyyksiä arvioitiin.

Kummassakin muuttoa käsittelevässä selvityksessä on esitetty tekijöiden yleisiä (ennakko)näkemyksiä tuulivoima-alueen sijoittumisesta muuttoreitteihin nähden. Näkemyksistä on pääteltävissä, etteivät tekijät ole tutustuneet maakunnallisen lintutieteellisen yhdistyksen aineistoihin ja eteläisen Päijänteen muutontarkkailijoiden kokemuksiin, joiden tunteminen olisi perusedellytys ja olennainen taustatieto asianmukaisen muuttoselvitysosuuden johtopäätöksille. Hanhien syysmuuttoa koskevasta selvityksestä voi jäädä käsitys, että syksyt 2012 ja 2013 olivat ainutkertaisia poikkeuksia ja että muulloin hanhia nähtäisiin merkittäviä määriä vain Itä-Suomessa. Syksyllä 2012 valkoposkihanhi oli toki ennätyksellisen runsas, mutta reilun kolmenkymmenen viime vuoden aikana on eteläisen Päijänteen piirissä havaittu monia syysmuuttoja, joissa on ollut mukana tuhansia tai kymmeniäkin tuhansia hanhia. Pelkästään 2000-luvulla on Päijänteellä ollut ainakin yhdeksän syksyä, jolloin hyvinä muuttopäivinä on yksittäisten havaintopisteiden hanhimäärä ollut vähintään 5000 hanhea.

Pulkkilanharjun syksyisissä hanhimuutoissa on usein iso osa muutosta kulkenut melko kaukana harjun pohjoispuolelta siten, että parvet tulevat Päijänteen ylle mantereeseen suunnasta melko tarkkaan koillisesta (toinen väylä on ollut harjun itäpuolella). Sysmän manneralueilla ei ole ollut kuitenkaan havaintopisteitä, joista olisi voitu tarkemmin määritellä sijoittuuko alueelle mahdollisesti selkeä reitti tai painottuuko muutto tietyille kaistalle ja miten sääolosuhteet vaikuttavat muuttoon. Mahdollisesti kysymyksessä on Jääsjärveltä Päijänteelle tuleva muuttoväylä. Samoilta kohdin tulee Päijänteelle usein myös runsaasti puolisukseltajorsoria, lähinnä haapanoita. Selvitysten viittaukset Päijänteen johtolinjaan antavat kapea-alaisen kuvan muuton luonteesta alueella. Iso osa hanhista ei seuraa Päijännettä, vaan syysmuuton pääsuunta on koillinen–lounas. Edes sateisilla säillä muuttavien hanhien reitit eivät ole välttämättä taipuneet Päijänteen suuntaan lukuun ottamatta sepelhanhia, jotka huonolla säällä voivat muuttaa matalalla järven yllä useiden pienten vesilintujen tapaan.

Kevätmuuttoa käsittelevän selvityksen vertailevat viittaukset Punkaharjuun tai rannikkoon ovat lähinnä outoja yhteydessä, jossa pitäisi arvioida selvitysalueen maakunnallista ja paikallista merkitystä muuttoreittien kannalta. Suppea aineisto ei tähän tosin anna mahdollisuuttakaan. Mainittakoon kuitenkin, että Punkaharju on muutonseurauspaikkana olosuhteiltaan erilainen kuin Pulkkilanharju. Pulkkilanharjulla havainnoitiin kevätmuuttoa lähinnä 1970- ja -80-luvuilla. Sen jälkeen Päijänne–Vesijärvi -reitin muuttoa on seurattu pääasiassa toukokuussa Asikkalan Vääksyssä, missä vesiympäristön lajeja pääsee näkemään lähempää kuin Pulkkilanharjulla. Pulkkilanharjun kokemusten perusteella kuitenkin tiedetään, että toukokuinen vesilintujen muutto painottui voimakkaasti harjun itäpuolelle. Ainakin iltamuutosta osa (joskus huomattavakin) oli harjun kohdalla siirtynyt Päijänteen itärannalla mantereen ylle. Nämä linnut ovat jatkaneet todennäköisesti koilliseen Sysmän ilmatilassa. Myös kuikkalintuja on muuttanut samalla väylällä. Sysmän manneralueilla ei ole kevätmuutonkaan aikana ollut sellaisia havaintopisteitä, joista olisi seurattu Päijänteen itärantaa ja -puolta kulkevaa muuttoa.

Edellä mainitut esimerkit Pulkkilanharjun havainnoista viittaavat siihen, että Sysmän manneralueella liikkuu muuttokausittain tai useimpina muuttokausina maakunnallisesti merkittävä määrä muuttolintuja. Tämän ilmiön laajuus ja mahdollinen painottuminen tietyille reiteille edellyttää vähintään minimivaatimukset täyttäviä ajallisesti kattavia ja menetelmällisesti luotettavia selvityksiä. Parhaaseen tulokseen päästään käyttämällä sekä tutkaa että riittävää määrää kokeneiden muutontarkkailijoiden työpanosta.

Pesimälinnustaselvitys

Menetelmäkuvausten ja muiden raportointiosien yleispiirteisyyden vuoksi moni kysymys jää raportin lukijalle kiusallisesti epäselväksi, vaikka havainnointi sinänsä olisi ollut kelvollista. Pesimälinnustaselvitykseltä olisi kaivannut selostusta kartoitusmenetelmällä läpikäydyn alueen pinta-alasta ja kartoitettujen alojen sijainnista. Pesimälinnustaselvityksen kartoitusalue ja pinta-ala tulee esittää selkeästi kartalla, jotta osalliset ja viranomaiset voivat saada käsityksen kartoituksen kattavuudesta ja tarkkuudesta sekä ottaa tuloksiin kantaa. Ilman tätä ei voida esimerkiksi laskea linnuston tiheyksiä alueelta ja arvioida ovatko linnuston rakenne ja tiheydet Sysmän seudulle tai maakunnalle yleensä tavanomaisia vai tavanomaista parempia.

Selvitysosuudessa on löytynyt useita huomionarvoisia lintulajeja tuulivoima-alueelta. Näistä huuhkajan ja mehiläishaukan huomioon ottamisesta on esitetty sinänsä oikeansuuntaisia suosituksia. Kanalintujen osalta johtopäätökset ovat liian yleispiirteiset eikä raportista ilmene onko metson soidinpaikkoja etsitty. Selvitysalueelta löytyi metsoja monista paikoista, mutta se ei ole aiheuttanut muita juuri johtopäätöksiä kuin että linnuille riittää ”vaihtopaikkoja”. Pesimälinnustaselvitystä tuleekin täydentää metsojen soidinpaikkaselvityksellä. Metsosta ja muista kanalinnuista on mainittu, että ne pysyvät lähellä maanpintaa (Varsinais-Suomen luonto- ja ympäristöpalvelut 2014). On kuitenkin hyvä tietää, että esimerkiksi talviaikana mäkien laella hakovat metsot voivat vaihtaa paikkaa korkeallakin metsän yläpuolella lentäen.

Lepakkoselvitys

Lepakkoselvitys on tehty vastoin Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen kartoitusohjeita (SLTY, 2012). Selvitys ei oikeastaan kata lainkaan lepakoille otollisinta kartoitusajankohtaa toukokuun lopulta elokuun loppuun, eivätkä sen tulokset tästä syystä voikaan kuvata juuri mitään alueen merkityksestä lepakoille. Selvityksestä ei myöskään käy ilmi kuinka kauan ja mitä reittejä myöden alueen lepakoita on etsitty. Laitteistoista ei kerrota, onko selvityksessä käytetty detektoria tai detektoreja. Raportissa myös esitetään, että alueelta olisi tehty havaintoja viiksisiippoista (*Myotis mystacinus*). Nykytiedon perusteella lajipari viiksisiippa-/isoviiksisiippa on määritettävissä vain anatomisista ominaisuuksistaan. Viiksisiippon pyydystämisestä ei ole mainintoja raportissa.

Lepakkoselvitys ei missään suhteessa täytä maankäyttö- ja rakennuslain mukaista vaatimusta ”riittävästä selvityksistä”. Lepakkoselvitys tulee tehdä kokonaan uudestaan SLTY:n ohjeiden mukaan ja sitä tulee täydentää lepakoiden passiividetektoriseurannalla eri puolilla aluetta. Huolellisesti on tutkittava mm. suunniteltujen tuulivoimaloiden sijoituspaikat ja niiden ympäristö, ja työssä on otettava huomioon eri lentokorkeudet. Lisäksi alueelta tulee etsiä lailla turvatut lepakoiden päivänviettopaikat, joita voi olla esimerkiksi kolopuissa ja repsottavien kaarnojen alla.

Liito-oravaselvitys

Kahdessa alueelta tehdyssä luontoselvityksessä on käsitelty liito-oravaa. Syksyn 2013 kaksi maastokäyntiä sopivat vain yleispiirteiseen soveliaitten elinympäristöjen arviointiin, eikä käyntien perusteella voi päätellä mitään lajin esiintymisestä tuulivoima-alueella. Luotettavimmat tulokset liito-oravan esiintymisestä saadaan keväällä lumen sulamisen jälkeen, jolloin lajin paikallaolo voidaan päätellä puiden tyviltä löytyvien ulosteiden perusteella.

Keväällä 2014 tehdyssä selvityksessä on ilmoitettu, että liito-orava ”kartoitettiin pesimälinnustokartoitusten ohessa” ja raportin arvion mukaan sopivien elinympäristöjen ”parhaita laikkuja käytiin läpi melko huolellisesti”. Liito-oravaselvityksissä on kuitenkin keskityttävä nimenomaan lajin etsimiseen, eikä työtä voi tehdä täysipainoisesti muiden kartoitusten yhteydessä. Myös kaikki vähänkään soveliaat elinympäristöt on tarkastettava eikä ainoastaan parhaiksi oletettuja kohteita. Mainitsematta jää mitä alueita on tarkalleen ottaen käyty läpi, eikä kyseisiä alueita ole esitetty kartalla.

Vaikutusten arviointi

Rekolanvuoren tuulivoima-alueen luontovaikutusten arviointi tulee tehdä uudelleen täydentävien selvitysten jälkeen. Lisäksi vaikutusten arviointia tulee täydentää törmäysmallinuksilla ja arvioinnilla siitä, mitkä ovat tuulivoiman kokonaisvaikutukset koko muuttoreitin varrella. Törmäysmallinnus on tarpeen paikallisen riskin arvioinnissa sekä lisäksi olennaista lähtötietoa, kun vaikutusten arviointi tehdään koko muuttoreitin alueella olevan tuulivoimaverkon kokonaisriskeille.

PHLY:n lintutietopalvelu Tiirassa (www.tiira.fi) on alueelta tai sen läheisyydestä isojen päiväpetolintujen reviireihin viittaavia havaintoja (hiiri-, kana- ja mehiläishaukka). Osa lajeista havaittiin ja niiden reviirit löydettiin myös tilatussa linnustoselvityksessä. BirdLife Suomen tuulivoimasuosituksen mukaan suurikokoisten uhanalaisten päiväpetolintujen pesäpaikkojen ympärille tulee jättää vähintään kahden kilometrin suojavyöhyke. PHLY:n näkemyksen mukaan tätä ohjetta tulisi soveltaa myös uhanalaisiksi luokiteltuihin mehiläis- ja hiirihaukkoihin. Petolintujen pesät tulee etsiä vähintään kahden kilometrin säteeltä kaavaillusta tuulivoima-alueesta, jotta voidaan arvioida hankkeen vaikutukset niihin.

Metson osalta tarvitaan tarkempaa tietoa mm. soidinpaikkojen ja tärkeiden ruokailupaikkojen sijainneista suhteessa kaavailtuihin voimaloihin ja teihin, jotta voitaisiin tehdä riittävän tarkka vaikutusten arviointi.

Mahdollinen syysmuuttoreitti Jääsjärvi-Päijänne ja muut mahdolliset reitit tulisi huomioida ja selvittää niiden tarkka sijainti suhteessa tuulivoima-alueeseen. Muuton maastohavainnointia tulee täydentää tutkaseurannalla. Vaikutusten arvioinnin tulee sisältää myös lajikohtainen törmäysmallinnus.

Lepakoiden esiintymisestä tuulivoima-alueella ei voida tehdä mitään johtopäätöksiä tai hankkeen vaikutusten arviointia, ennen kuin lepakkoselvitystä täydennetään.

Lopuksi

PHLY katsoo, että OX Wind Finland yhtiön hakemus tulee hylätä ja rakennusluvut jättää myöntämättä puutteellisesti tehtyjen luontoselvitysten ja täten luontoarvojen aliarvioinnin sekä hankkeen kokoluokan ja vaikutusten vuoksi. Hanke tulee käsitellä ympäristöministeriön ohjeiden mukaan kaavoituksen kautta, missä yhteydessä luontoselvityksiä ja luontovaikutusten arviointia tulee täydentää, ennen kuin päätetään tuulivoimaloiden lopullisista sijoituspaikoista.

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys pyytää Sysmän kunnalta tietoa päätöksistä tuoreeltaan yhdistyksen osoitteeseen.

Lahdessa 12. päivänä maaliskuuta 2015

Päijät-Hämeen lintutieteellisen yhdistys
Tapani Saimovaara
Puheenjohtaja